Utlåtande AjUU 6/2021 rd─ SRR 7/2020 rd

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet

Statsrådets redogörelse om EU-politiken

Till stora utskottet

INLEDNING

Remiss

Statsrådets redogörelse om EU-politiken (SRR 7/2020 rd): Ärendet har lämnats till arbetslivs- och jämställdhetsutskottet för eventuellt utlåtande till stora utskottet. Tidsfrist: 31.5.2021.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- specialsakkunnig i EU-ärenden Leila Vilhunen, statsrådets kansli
- konsultativ tjänsteman Pauliina Porkka, arbets- och näringsministeriet
- jämställdhetsrådgivare Eeva-Maria Mikkonen-Jeanneret, utrikesministeriet
- konsultativ tjänsteman Päivi Mattila-Wiro, social- och hälsovårdsministeriet
- konsultativ tjänsteman Eeva Raevaara, social- och hälsovårdsministeriet
- ledande expert Reetta Siukola, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
- generaldirektör Antti Koivula, Arbetshälsoinstitutet.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- Delegationen för jämställdhetsärenden
- Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- STTK rf
- Akava ry
- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf.

Inget yttrande av
- inrikesministeriet.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Syftet med redogörelsen är att dra upp riktlinjerna för Finlands EU-politik under de närmaste åren. Enligt redogörelsen är målet en union som är världens mest konkurrenskraftiga och socialt mest inkluderande klimatneutrala ekonomi. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet behandlar frågan med avseende på sitt eget ansvarsområde.

Arbetslivet och den sociala dimensionen

I redogörelsen sägs det att Finlands mål är ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart EU. Klimatneutralitet eftersträvas inom EU fram till 2050 och nationellt fram till 2035. För att uppnå klimatmålet behövs det omfattande åtgärder för att se över de ekonomiska strukturerna. Den omställningen kommer att påverka utbudet av arbete och arbetstillfällen och den kommer att beröra olika branscher på olika sätt. I redogörelsen lyfter statsrådet fram coronapandemin som en brytningspunkt och en möjlighet att styra sysselsättningspolitiken mer i riktning mot en grön och digital omställning. Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet understryker att de klimatpolitiska insatserna måste vara socialt rättvisa för att de ska kunna genomföras effektivt och vara acceptabla ur ett medborgarperspektiv. Det är viktigt att en sådan rättvis omställning beaktas i allt väsentligt inom klimatpolitiken, bland annat så att samhället stöder arbetstagarnas möjligheter att uppdatera sin kompetens och omskola sig.

Vad gäller arbetarskydd och hälsa i arbete sägs det att Finland stöder EU:s nya satsningar inom de områdena. Kommissionen kommer att offentliggöra en ny arbetsmiljöram som syftar till att upprätthålla och förbättra en hög nivå på hälsa och säkerhet på arbetsplatserna i EU, även under de nya omständigheterna, och hjälpa medlemsstaterna att rusta sig inför nya krislägen och hot. Utskottet påpekar att en ny arbetsmiljöram efterlystes bland annat i slutsatserna om hälsa och säkerhet i arbete under Finlands EU-ordförandeskap.

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet instämmer i statsrådets uppfattning att den sociala dimensionen är ett viktigt insatsområde för EU i syfte att öka välfärden och minska fattigdomen och ojämlikheten. Samtidigt anser utskottet det vara viktigt att den sociala dimensionen även i fortsättningen utgår från att medlemsländernas system präglas av mångfald. Vi bör hålla fast vid de nationella särdragen i sysselsättningspolitiken, såsom respekten för ett avtalsbaserat arbetsmarknadssystem.

Finlands mål att initiativen inom den sociala dimensionen ska stödja utvecklingen av den nordiska välfärdsmodellen är motiverat, anser utskottet och instämmer i redogörelsens skrivelse att den nordiska välfärdsmodellen har mycket att ge också för att utveckla insatserna i EU. Utöver de nya initiativen är det också viktigt att effektivt och samordnat genomföra de befintliga EU-reglerna.

Likabehandling, jämlikhet och jämställdhet

Utgångspunkten för Finlands EU-politik är att verksamheten i unionen stöder arbetet för att utveckla välfärdssamhället och stärka medborgarnas välfärd. I redogörelsen sägs det att likabe-

handling och jämställdhet är en viktig prioritering för Finland. Regeringen betonar vikten av bland annat effektivt genomförande av EU:s strategi för jämställdhet, genusmedveten budgetering, bedömning av konsekvenserna för jämställdheten, åtgärder för att främja jämställdhet i arbetslivet och insatser för att stärka verksamheten vid Europeiska jämställdhetsinstitutet (EIGE). Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet välkomnar att Finland förbinder sig att föra en aktiv jämställdhets- och likabehandlingspolitik och betonar att arbetet för att främja större jämställdhet måste innefatta frågor om könsmångfald. Utskottet stöder Finlands uttalade ståndpunkt om EU:s tillträde till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

Vidare stöder utskottet Finlands linje för integrering av ett jämställdhetsperspektiv i EU:s politikområden. Politiska beslut på EU-nivå måste förhandsbedömas heltäckande ur olika människogruppers synvinkel. Diskriminerande och segregerande konsekvenser bör undvikas, likaså att konsekvenserna drabbar vissa kön och befolkningsgrupper. Redogörelsen presenterar ett flertal åtgärder som kommer att ha konsekvenser för jämställdheten. Som det konstateras ovan kommer exempelvis klimatneutralitet att påverka bland annat utvecklingsmöjligheterna i regionerna och arbetsmarknaden för olika branscher på olika sätt. I Finland och i varierande grad även i andra EU-stater är arbetsmarknaden segregerad och det finns uttalat kvinnodominerade respektive mansdominerade branscher. Följaktligen är det viktigt att konsekvenserna för jämställdheten beaktas när åtgärder planeras. Också i utvecklingen av digitala lösningar, artificiell intelligens och algoritmer är det viktigt att ta fasta på likabehandling, jämlikhet, jämställdhet och icke-diskriminering.

Precis som regeringen stöder också utskottet en stark integrering av välfärdsperspektivet i EU-samarbetet och anser det vara viktigt att i högre grad än tidigare tillföra likabehandlings- och jämställdhetsaspekter. Utskottet delar regeringens oro över att de universella mänskliga rättigheterna och jämställdheten i allt större omfattning ifrågasätts såväl i Europa som globalt och anser att det är viktigt att utföra aktivt påverkansarbete på alla nivåer. EU har en viktig roll i utformningen av strukturerna för den globala styrningen. Det är därför viktigt att EU i sina yttre åtgärder genomgående beaktar social rättvisa, likabehandling, jämställdhet samt kvinnors och flickors rättigheter.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Arbetslivs- och jämställdhetsutskottet föreslår

att stora utskottet beaktar det som sägs ovan.

Utlåtande AjUU 6/2021 rd

Helsingfors 12.5.2021

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Anna Kontula vänst
medlem Bella Forsgrén gröna
medlem Tuomas Kettunen cent
medlem Terhi Koulumies saml
medlem Rami Lehto saf
medlem Niina Malm sd
medlem Hanna-Leena Mattila cent
medlem Jukka Mäkynen saf
medlem Anders Norrback sv
medlem Ilmari Nurminen sd
medlem Arto Satonen saml
medlem Ruut Sjöblom saml
medlem Riikka Slunga-Poutsalo saf
medlem Sofia Virta gröna
ersättare Antero Laukkanen kd.

Sekreterare var

plenarråd Miika Suves.

Utlåtande AjUU 6/2021 rd
Avvikande mening

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Motivering

Allmänt

Statsrådets EU-redogörelse baserar sig på regeringen Marins program och följer i stor utsträckning riktlinjerna och prioriteringarna i regeringsprogrammet. Redogörelsen ger avsiktligt statsrådet ett så brett spelrum som möjligt i ledningen av EU-politiken.

Dessutom är redogörelsen mycket teknisk, vilket innebär att den avsiktligt ger statsrådet ett så brett spelrum som möjligt i ledningen av EU-politiken. Det är också problematiskt att redogörelsen inte skapar någon tydlig grund för behandlingen av alternativ i EU-politiken. På ett allmänt plan omfamnar redogörelsen det mesta. Det gör det mycket svårt att se i vilka frågor vår nuvarande regering verkligen har försökt göra sin röst hörd i EU. Det framgår inte av redogörelsen framgår vilka konkreta prioriteringar regeringen har eller vilka frågor Finland driver i EU.

Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att redogörelsen också borde ha innehållit en mer heltäckande konsekvensbedömning av konsekvenserna av återhämtningsfonden och av integrationsutvecklingen i EU. Det räcker inte längre med att säga att återhämtningspaketet är unikt och av engångskaraktär. Redogörelsen ger den uppfattningen att Finland inte alls har någon självständig EU-politik, utan bara reagerar på andras initiativ och anpassar sig efter dem. Det finns anledning att misstänka att återhämtningspaketet generar ny praxis som EU tar till på nytt vid nästa kris.

I många frågor har Finland valt att till varje pris framstå som en mönsterelev i EU. Till skillnad från de övriga medlemsländerna arbetar Finland inte för att lyfta fram det nationella intresset, utan i stället för att bevaka sina intressen eftersträvar Finland kompromisser också när Finland ur ett nationellt perspektiv skulle klara sig bättre utan att EU lägger sig i. Dessutom har Finland ofta infört nationella bestämmelser som är striktare än minimikraven i EU-lagstiftningen. Det är motiverat att fråga sig på vilket sätt det ligger i vårt lands intresse att föreskriva om sådana nationella tilläggskrav.

Arbetslivet och den sociala dimensionen

Klimatåtgärderna och den så kallade gröna omställningen har hittills konkret inneburit att industrier, jobb och skatteinkomster samt den välfärd dessa skapar flyr från Finland till utlandet, när Finland vill bli klimatneutralt snabbare än EU:s målnivå kräver. Förlusten av jobb och skatteinkomster kommer att ha både direkta och indirekta negativa konsekvenser för välfärdsstaten på såväl individnivå som samhällsnivå. I redogörelsen nämns som mål att främja EU:s konkurrenskraft, men på nationell nivå verkar främjandet av konkurrenskraften helt ha glömts bort. Det kommer att ha stora konsekvenser för arbetstillfällena och arbetet i Finland. Inte heller konsekvenserna av Finlands EU-politik för den regionala jämlikheten eller inom olika branscher har undersökts. Sett ur Finlands synvinkel kan harmoniseringen av den sociala tryggheten på EU-nivå mycket väl innebära försämringar jämfört med den nuvarande nivån. Dessutom blir den bosättningsbaserade sociala tryggheten, som avviker från systemen i andra EU-länder, mycket dyr och

utgör ett incitament för att missbruka systemet genom så kallad social migration, eftersom en tredjelandsmedborgare inte förutsätts ha någon arbetslivserfarenhet i Finland som villkor för att få tillträde till sociala trygghetsförmåner här. Vår sociala trygghet innehåller dessutom marginaleffekter som inte motiverar människor att ta ett jobb, åtminstone inte lågavlönade jobb, när nettoinkomsterna inte ökar särskilt mycket jämfört med att vara beroende av sociala trygghetsförmåner. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att en utredning och en lösning av problemen kring social trygghet bör stå högst upp på regeringens prioritetslista.

Likabehandling, jämlikhet och jämställdhet

Om hela industrisektorer försvinner till följd av politiken i vårt land, kommer de regionala konsekvenserna att vara betydande och det kommer att ha negativa konsekvenser för välfärden i olika delar av landet. Det är också risk för att fattigdomen och den sociala ojämlikheten i och mellan olika delar av landet ökar till följd av den misslyckade EU-politiken och den nationella sysselsättningspolitiken. Statsrådet bör som ett led i EU-politiken utreda sysselsättnings- och välfärdskonsekvenserna i betydligt större utsträckning innan Finlands ståndpunkt fastställs. Det här tänkesättet bör också integreras i klimatpolitiken: Är det värt att ha världens mest ambitiösa klimatpolitik, om den har mycket stora negativa samhälleliga konsekvenser i Finland både för sysselsättningen och för välfärden och om samma produktion samtidigt försiggår utanför Finland med större klimateffekter.

Kampen mot fattigdom på EU-nivå bör grunda sig på åtgärder för att skapa produktivt arbete i medlemsstaterna och generera välfärd genom skatteintäkter, inte på transfereringar mellan medlemsstaterna. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att regering efter regering har försummat att bevaka Finlands intressen genom att inte kräva att de medlemsstater som är nettobidragstagare vidtar åtgärder för att sanera sin ekonomi, effektivisera sin skatteuppbörd och utrota den omfattande korruptionen. Inom EU finns det ett stort problem med fripassagerare. Att det har fått fortsätta beror delvis på Finlands tandlöshet i förhandlingarna, och det försämrar både välfärden och konkurrenskraften på unionsnivå.

Avslutningsvis

Sannfinländarnas utskottsgrupp betonar mycket starkt att beslutsfattandet om sysselsättnings- och socialpolitiken även i framtiden måste vara kvar i medlemsländerna. Finland måste lyfta fram subsidiaritetsprincipen, det vill säga att den nationella lagstiftningen är det primära, och tillåta ny reglering endast i frågor där det explicit krävs internationellt samarbete för att lösa dem. Det innebär dock inte att Finland ska låta bli att åtgärda problem i sin egen lagstiftning, bland annat vad gäller social trygghet och marginaleffekter. Sannfinländarnas utskottsgrupp anser att Europeiska unionens viktigaste uppgift bör vara att förena medlemsstaternas ekonomiska intressen och på så sätt upprätthålla fred och samarbete mellan nationerna. Följaktligen ska EU i första hand betraktas som en frihandelsunion, och nationalstaterna ska behålla sin självbestämmanderätt i andra frågor. Till exempel det nya återhämtningsinstrumentet förändrar den ekonomiska och monetära unionen på ett avgörande sätt och påskyndar integrationen. Det bör noteras att återhämtningsinstrumentet i den offentliga debatten på EU-nivå ses som början på en bestående fiskal union, inte som en engångsåtgärd och extraordinär krisinsats som den finska regeringen anser det vara. Stats-

rådet borde i sin redogörelse klart och tydligt ha intagit en negativ hållning till den här federala utvecklingen.

Sammantaget anser vi att det nu, om någonsin, är dags att föra en kritisk debatt om EU:s framtid och i synnerhet om i vilken form EU bäst skulle betjäna Finland och finländarna. Finland måste ha en tydlig vision om vad vi vill ha av EU och vad det kostar.

Avvikande mening

Vi föreslår

att stora utskottet beaktar det som sägs ovan.

Helsingfors 12.5.2021

Rami Lehto saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf
Jukka Mäkynen saf
Antero Laukkanen kd